

مقدمه‌ای بر حقوق مالکیت فکری

همراه با ترجمه قانون حمایت مالکیت فکری مصر

با مقدمه استاد دکتر سید حسین صفایی

www.ketab.ir

تألیف و ترجمه:

دکتر مصطفی بختیاروند

عضو هیئت علمی دانشگاه قم

دکتر سید محمد هادی قبولی درافشان

عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد

سرشناسه: قبولی درافشان، سیدمحمدهادی، ۱۳۵۹-

عنوان قراردادی: ایران. قوانین و احکام Iran.Laws,etc

مصر. قوانین و احکام Egypt. Laws, etc

عنوان و نام پدیدآور: مقدمه‌ای بر حقوق مالکیت فکری همراه با ترجمه

قانون حمایت مالکیت فکری مصر/تالیف و ترجمه سیدمحمدهادی قبولی

درافشان، مصطفی بختیاروند؛ با مقدمه سیدحسین صفایی.

مشخصات نشر: تهران: نشر میزان، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۱۵۹ ص.

شابک: 978-622-212-205-8

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: همچنین به صورت زیر نویس.

موضوع: مالکیت معنوی — ایران

موضوع: Intellectual property -- Iran

موضوع: حق مولف — ایران

موضوع: Copyright -- Iran

موضوع: مالکیت معنوی — مصر

موضوع: Intellectual property -- Egypt

موضوع: حق مولف — مصر

موضوع: Copyright -- Egypt

شناسه افزوده: بختیاروند، مصطفی، ۱۳۵۸-

شناسه افزوده: صفایی، سیدحسین، ۱۳۱۲-، دیپاچه

رده‌بندی کنگره: KMH ۱۱۵۵:

رده‌بندی دیویی: ۳۴۶/۵۵۰۴۸

شماره کتابشناسی ملی: ۷۶۱۳۹۰۴

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فایل الکترونیکی و...) از این اثر بدون اخذ مجوز

از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.

لطفاً در صورت مشاهده، موارد را به شماره تلفن‌های ذیل اطلاع دهید.

۱۳۹۶

نشر میزان

مقدمه‌ای بر حقوق مالکیت فکری

تالیف و ترجمه:

دکتر سیدمحمدهادی قبولی درافشان، دکتر مصطفی بختیاروند

چاپ اول: تابستان ۱۴۰۰

قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

شماره: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۱۲-۲۰۵-۸

نشر میزان: خیابان سه‌رودی شمالی، خیابان خرمشهر، پلاک ۶۲

تلفن دفتر مرکزی: ۸۸۵۴۹۱۳۱ - ۸۸۵۴۴۱۲۴ تلفن مرکز پخش و فروش: ۸۸۳۴۹۵۲۹ - ۸۸۳۴۹۵۳۰

فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخرآزی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰

پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

کانال تلگرام: t.me/nashremizan

اینستاگرام: nashremizan

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه استاد دکتر سید حسین صفایی
۱۳.....	مقدمه نویسندگان

بخش نخست: مقدمه‌ای بر حقوق مالکیت فکری

۱۸.....	فصل اول: مفهوم حقوق مالکیت فکری
۲۰.....	فصل دوم: شاخه‌های حقوق مالکیت فکری
۲۰.....	مبحث اول: حقوق مالکیت ادبی و هنری (کپی‌رایت)
۲۳.....	مبحث دوم: حقوق مالکیت صنعتی
۲۵.....	فصل سوم: حقوق مجاور مالکیت فکری
۲۷.....	فصل چهارم: حقوق ویژه
۲۹.....	فصل پنجم: دسته‌بندی حقوق مالکیت فکری به حقوق مادی و معنوی
۲۹.....	مبحث اول: حقوق مادی
۳۳.....	مبحث دوم: حقوق معنوی
۳۵.....	فصل ششم: شرایط اعطای حقوق مالکیت فکری
۳۵.....	مبحث اول: حقوق مالکیت ادبی و هنری
۳۷.....	مبحث دوم: حقوق مالکیت صنعتی
۴۱.....	فصل هفتم: مدت حمایت از مالکیت فکری
۴۳.....	فصل هشتم: مبانی حمایت از مالکیت فکری
۴۵.....	فصل نهم: اصل سرزمینی بودن حقوق مالکیت فکری
۴۶.....	فصل دهم: اسناد بین‌المللی حمایت از مالکیت فکری

فصل یازدهم: تعارض قوانین در مالکیت فکری	۵۱
فصل دوازدهم: حقوق مالکیت فکری در فضای مجازی	۵۲
فصل سیزدهم: حقوق موضوعه ایران در زمینه مالکیت فکری	۵۵
فصل چهاردهم: مشروعیت مالکیت‌های فکری	۵۷
فصل پانزدهم: حقوق مالکیت فکری و حقوق رقابت	۶۰
فصل شانزدهم: رسیدگی تخصصی به دعاوی مالکیت فکری	۶۸
فصل هفدهم: مرکز مالکیت معنوی و شورای سیاست‌گذاری ملی و هماهنگی دستگاه‌های	
اجرائی در زمینه مالکیت فکری	۶۹
مبحث اول: مرکز مالکیت معنوی	۶۹
مبحث دوم: شورای سیاست‌گذاری ملی و هماهنگی دستگاه‌های اجرائی در زمینه	
مالکیت فکری	۶۹
فصل هجدهم: معرفی اسناد خارجی حقوق مالکیت فکری مطرح در سطح بین‌المللی	۷۱
مبحث اول: پیترو دراهوس	۷۱
مبحث دوم: آدرین استرلینگ	۷۱
مبحث سوم: ویلیام کورنیش	۷۲
مبحث چهارم: لیونل بتلی	۷۲
مبحث پنجم: پل گولدستین	۷۲
مبحث ششم: ویلیام فیشر	۷۳
مبحث هفتم: جوهانا گیسن	۷۳
مبحث هشتم: جیلین دیویس	۷۴

بخش دوم: ترجمه قانون حمایت از مالکیت فکری مصر

کتاب نخست: گواهینامه‌های اختراع و نمونه اشیای مصرفی، طرح‌های مدارهای یکپارچه و	
اطلاعات افشا نشده	۷۶
باب نخست: گواهینامه‌های اختراع و نمونه اشیای مصرفی	۷۶
باب دوم: طرح ساخت مدارهای یکپارچه	۹۳
باب سوم: اطلاعات افشا نشده	۹۶

مقدمه استاد دکتر سید حسین صفایی

حقوق مالکیت فکری امروزه اهمیت فوق‌العاده‌ای در جهان پیدا کرده و یک رشته مستقل حقوقی به شمار می‌آید که هم به حقوق مدنی و هم به حقوق تجارت و هم به رشته‌های دیگر علوم انسانی مرتبط است و در واقع یک موضوع میان رشته‌ای است که توجه بسیاری از دانشمندان علوم انسانی را به خود جلب کرده است. در این زمینه، در سطح جهانی، کتاب‌ها و مقالات بسیاری تألیف شده، تحقیقات قابل ملاحظه‌ای انجام گرفته، قوانین بسیاری وضع شده و آرای فراقانونی صادر گردیده و پیمان‌های بین‌المللی متعددی منعقد شده و می‌شود، به گونه‌ای که حقوق کشورها در این خصوص به هم نزدیک شده است. آثار فکری در دو بخش مالکیت ادبی و هنری و مالکیت صنعتی بخش مهمی از ثروت کشورها را تشکیل می‌دهد و در اقتصاد کشورها نقش بسزایی را ایفا می‌کند، به گونه‌ای که کمتر کسی است که به نحوی با فرآورده‌های فکری سر و کار نداشته باشد.

خوشبختانه در کشور ما هم این رشته امروزه مورد توجه خاص حقوقدانان، اقتصاددانان و دانشمندان و دست‌اندرکاران مسائل اجتماعی و فرهنگی و حتی سیاستمداران و مصلحان اجتماعی است. جای خوشوقتی است که رشته مالکیت فکری از چند دهه پیش در دانشگاه‌های بزرگ کشور در سطح کارشناسی ارشد تشکیل شده و استادان برجسته و کارشناسان متخصص در این زمینه تربیت شده‌اند و مالکیت فکری رشته‌ای پویا و در حال تحول است. کتاب‌ها و مقالات متعددی هم به زبان فارسی در این زمینه تألیف و ترجمه شده، هرچند که جای کار در این خصوص باقی است. متأسفانه قوانین ما در این باره روزآمد و کافی برای رفع نیازهای امروز و حمایت از پدیدآورندگان آثار فکری نیست. البته لوایحی در این زمینه فراهم آمده، بویژه لایحه نسبتاً خوبی در خصوص مالکیت ادبی و هنری که با قوانین کشورهای پیشرفته قابل

مقایسه است تهیه و در سال ۱۳۹۵ به مجلس شورای اسلامی تقدیم شده که در کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس تصویب شده است.

کتابی که اینک به خوانندگان گرامی تقدیم می‌شود مقدمه جالب و سودمندی بر حقوق مالکیت فکری در دو بخش مالکیت ادبی و هنری و مالکیت صنعتی است که دو نفر از استادان جوان بسیار فاضل و شایسته: دکتر سید محمد هادی قبولی درافشان عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد و دکتر مصطفی بختیاروند عضو هیئت علمی دانشگاه قم تألیف کرده‌اند که هم برای حقوقدانان و هم برای دیگر علاقه‌مندان به این موضوع سودمند است.

در این کتاب تعاریف و مفاهیم اصلی و اصول و مبانی مالکیت فکری با زبانی گویا و نظم منطقی و با فارسی روان و ساده بیان شده، به گونه‌ای که افراد غیر حقوقدان هم می‌توانند از آن بهره‌جسته، با اصول و مبانی و مفاهیم اصلی این رشته آشنا شوند. کتاب، مشتمل بر مطالب سودمندی درباره اصول مالکیت ادبی و هنری و مالکیت صنعتی و حقوق مجاور یا مرتبط با مالکیت ادبی و هنری، از جمله حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آفریده‌های فکری، شرایط اعطای این حقوق، مدت حمایت، مبانی فلسفی و شرعی این حقوق، اسناد بین‌المللی، تعارض قوانین در مالکیت فکری، حقوق مالکیت فکری در فضای مجازی، حقوق موضوعه ایران در این زمینه، رابطه این حقوق با حقوق رقابت، نهادهای حمایت از مالکیت فکری، خصوصاً سازمان جهانی مالکیت معنوی، معرفی استادان برجسته خارجی جهت تماس با آنان و منابع علمی بسیاری در این زمینه است.

بخشی از کتاب ترجمه قانون مالکیت فکری مصر می‌باشد که مصوب ۲۰۰۲ و قانونی پیشرفته مشتمل بر ۲۰۶ ماده است که برای تکمیل حقوق ایران و بهره‌برداری در اصلاح و تکمیل لوایح تقدیمی به مجلس شورای اسلامی هم قابل استفاده است.

برخی از ویژگی‌های این کتاب را می‌توان به شوح زیر ذکر کرد:

۱. کتاب به گونه‌ای نوشته شده که مطالب برای غیر حقوقدانان هم قابل درک و استفاده باشد. تلاش شده است مهم‌ترین مباحث و مفاهیم این رشته به زبانی روان و جذاب و دقیق که نه بیش از حد خلاصه و نه فراتر از حد یک مقدمه بر مالکیت فکری، طولانی و مفصل باشد.

۲. از آنجا که ممکن است برخی از دانشجویان و کارشناسان حقوق بخواهند یک دوره حقوق مالکیت فکری را در کشورهای خارجی بگذرانند، دوره‌های معتبری که در دانشگاه‌ها و سازمان‌ها و مؤسسات خارجی برگزار می‌شود توسط نگارندگان معرفی شده است. افزون بر آن فهرستی از مجلات معتبر خارجی که به‌طور تخصصی به مباحث این رشته می‌پردازند و نیز نام شماری از استادان برجسته خارجی متخصص در مالکیت‌های فکری در اختیار خوانندگان قرار گرفته است.

۳. در این کتاب علاوه بر تبیین مفهوم مالکیت فکری و معرفی شاخه‌های آن و تعریف حقوق مرتبط با مجاور و حقوق ویژه، از تقسیم حقوق مالکیت فکری به حقوق مادی و معنوی و تفاوت دو نظام حقوقی رومی- ژرمنی و کامن‌لا از لحاظ اهمیت بیشتر حقوق معنوی در نظام اول (حقوق مؤلف) و توجه بیشتر به جنبه‌های اقتصادی و مادی در نظام دوم (کپی رایت) به‌طور دقیق سخن به میان آمده است. مدت حمایت از حقوق مادی و اقتصادی و استثنائات آن نیز به اختصار بررسی گردیده است.

۴. با عنایت به نقش مهم فلسفه حقوق در این زمینه نویسندگان مبانی فلسفی مالکیت فکری را هم در حدی که مناسب می‌نموده و نیز مبانی شرعی و به دیگر سخن ادله مشروعیت این نوع مالکیت و استدلال‌های موافقان و مخالفان را با اشاره به تفوق و رجحان نظر موافق به اختصار مورد مطالعه قرار داده‌اند.

۵. از ویژگی‌های دیگر این کتاب پرداختن به اصل سرزمینی بودن حقوق مالکیت فکری و تعارض قوانین در این زمینه و حقوق مالکیت فکری در فضای مجازی است که در اکثر کتاب‌های ذی‌ربط دیده نمی‌شود.

۶. ویژگی دیگر این کتاب بحث از اسناد بین‌المللی مرتبط با حقوق مالکیت فکری و وضعیت الحاق ایران به آن‌ها است. وانگهی نگارندگان از رسیدگی تخصصی به اختلافات راجع به حقوق مالکیت فکری و مرکز مالکیت معنوی و شورای سیاست‌گذاری ملی در زمینه حقوق مالکیت فکری سخن گفته‌اند که اطلاعاتی سودمند برای علاقه‌مندان به این رشته است.

۷. افزودن بر مطالب اصلی ترجمه‌ای دقیق و گویا از قانون مالکیت فکری مصر که قانونی نسبتاً جدید و پیشرفته و قابل استفاده برای ما در تکمیل لوایح تقدیمی به مجلس شورای اسلامی می‌باشد از مزایای کتاب است.